

ЩОДО АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Динамічні зміни на ринку праці, поява нових інформаційних технологій, накопичення величезних баз даних вимагають у сучасних фахівців не просто знань, а здатності реагувати на нові професійні ризики, оперувати великими масивами інформації, «йти» в суміжні галузі і т. д. Крім того, сучасний професіонал повинен бути здатний до роботи в тимчасових проектних командах, колективах, до професійного обговорення і вирішення складних проблем і завдань. Все це говорить про необхідність підвищення якості освіти, у т. ч. удосконалення підходів до організації самостійної роботи студентів (СРС).

Мета СРС – навчити студента свідомо та самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, потім з науковою інформацією, закласти основи самоорганізації і самовиховання для того, щоб прищепити вміння надалі безперервно підвищувати свою кваліфікацію, тобто навчити студента вчитися.

Ключовими проблемами, які сьогодні перешкоджають процесу якісної освіти, у т. ч. активізації СРС, є:

- психологічний розрив, що сформувався у свідомості сучасної молоді між бажанням мати комфортне, престижне місце роботи з високим рівнем заробітної плати та власними можливостями (здібностями, навичками, досвідом роботи) й умовами ринку праці (низьким рівнем оплати праці, дисбалансом між спеціальностями, яких потребує ринок і що отримують студенти, відсутністю перспективи);

- дуже невисока мотивація навчання і праці у сучасної молоді, відсутність бачення перспектив самореалізації у просторі економіки країни, низький рівень базової освіти та вміння учитись, необхідність заробляти на навчання;

- зниження мотивації до якісної праці у викладачів, у т. ч. з причин невідповідності вимог до освітян, відповідно часу та зусиль, що необхідні для якісного виконання цих вимог, та рівня оплати праці; песимістичної перспективи бачення трендів розвитку суспільства, економіки, освіти; якості знань і мотивації навчання студентської молоді.

Найсуттєвіша загроза для якісної освіти, а відповідно й майбутнього економіки та суспільства – це поступова втрата її ціннісного, соціокультурного фундаменту.

Проте успіх, особистісне та кар'єрне зростання майбутнього фахівця визначається саме цією складовою. Так, дослідження відомої аудиторської і консалтингової компанії «Делойт» показують, що високопродуктивні компанії наймають кандидатів за такими параметрами, як трудова етика, цінності, потенціал, досвід і навички. Якщо виключити досвід, який не може

надати система вищої освіти, всі інші складові вона повинна продовжувати формувати (звичайно першими інститутами є родина, система початкової та середньої освіти).

Але якщо розглянути реалії сучасної вищої економічної освіти і поставити питання щодо надання можливостей розвитку потенціалу особистості протягом навчання, закріплення базових цінностей, які складають основу християнської цивілізації, до якої історично належить українське суспільство, розвитку відповідної трудової етики, то, на жаль, картина вимальовується не дуже оптимістична.

Духовно-моральна та соціокультурна складові освіти, які і повинні трансливати базові цінності, формувати відповідну трудову етику, у вітчизняній економічній освіті майже не розвинуті. В ній поступово формується громадянин «глобального суспільства», універсальний споживач з розмитими цінностями і неповноцінним ставленням до праці, адже в ній бачиться тільки матеріальна складова.

Сформулюємо деякі можливі шляхи вирішення зазначених вище проблем підвищення якості освіти на рівні особистості навчального закладу.

На рівні закладу вищої освіти необхідно розвивати всі п'ять складових якісної освіти: духовно-моральну, соціокультурну, інноваційно-інтелектуальну, професійну, прикладну.

Серед тих нових навиків і знань, які повинен отримати сучасний студент, слід виділити такі:

- знання і розуміння глобальних мегатрендів розвитку суспільства у взаємозв'язку духовно-культурних, соціально-економічних, техніко-технологічних складових;

- розвиток глибинного, системного, аналітичного мислення;

- формування умінь співвідносити бажання і можливості;

- формування бачення необхідності гармонійного розвитку особистості (духовно-морального, інтелектуального, професійного, фізичного).

Щодо організації СРС, то до відомих найбільш дієвих прийомів її активізації відносять: переконливі докази необхідності опанування навчального матеріалу для майбутньої навчальної і професійної діяльності в лекціях і навчально-методичному забезпеченні; проблемне викладення матеріалу; застосування операційних формулювань законів і визначень з метою встановлення однозначного зв'язку теорії з практикою; використання методів активного навчання; розроблення комплексних навчальних посібників для самостійної роботи, що поєднують теоретичний матеріал, методичні вказівки і завдання для вирішення; контрольні питання до лекційному потоку після кожної лекції.

Крім того, необхідно запропонувати і відносно нові рішення. Перше – це формування платформи для СРС з використанням відкритих даних, у т. ч. в мережі інтернет, використання у навчальному процесі актуальних для бізнесу прикладних програм. Друге – це організація

зустрічей успішних випускників зі студентською молоддю з метою доведення впливу освіти та самовдосконалення, самостійного навчання на кар'єрний та особистісний розвиток. Третє – зміна в навчальних планах підготовки фахівців, а саме значне збільшення часу виробничої практики з реальним працевлаштуванням для студентів старших курсів бакалаврату. Для цього четвертий рік навчання можливо перевести на заочну форму з переміщенням частки дисциплін, які викладаються на цьому курсі, пропорційно на три попередніх роки навчання і залишенням на четвертому курсі дисциплін практичної спрямованості. Це дасть реальну можливість отримати місце працевлаштування за фахом на умовах практики, випробувати власні можливості, отримати досвід практичної роботи і виконати кваліфікаційні роботи на більш високому рівні з практичною спрямованістю. І четверте – створення при закладі вищої освіти виробничої бази для стажування майбутніх фахівців.

Зараз актуалізується так звана «проектна» модель організації СРС. Змістом самостійної роботи студента в подібній моделі є створення конкретного проекту, залежно від напрямку підготовки це може бути презентація за результатами дослідження, звіт, аналітична доповідь, есе, огляд наукової літератури, вирішення конкретного прикладного завдання і т. п.

Вирішальна роль у підвищенні якості навчання та організації СРС належить викладачеві, який повинен працювати не зі студентом «взагалі», а з конкретною особистістю, з її сильними та слабкими сторонами, індивідуальними здібностями і схильностями. Завдання викладача – побачити і розвинути кращі якості студента як майбутнього фахівця високої кваліфікації.

У складних умовах важливо підтримувати себе мотивацією праці не тільки заради творчого саморозвитку, забезпечення і майбутнього родини, а й мотивацією відповідальності перед совістю, молоддю, яка навчається, перед Богом.

І. Л. Назаренко

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ШЛЯХОМ ПОСИЛЕННЯ КОНТРОЛЮ

Самостійна робота є важливою складовою успішного навчання студента, особливо студента-заочника, у якого лише 10–20 годин викладання дисципліни припадає на аудиторні заняття, а решта 100-140 годин – на самостійну роботу.

Але більшість нехтує цією складовою, студенти денного навчання – через недостатній самоконтроль і розпорошення сил, невміння ефективно організувати свій час, заочники – здебільшого через зайнятість на роботі та в сім'ї. Втім багато хто зі студентів денної форми навчання вже з II-III курсів також працює.